

סוג הבחינה : בגרות
מועד הבחינה : קיץ תשפ"ג 2023
מספר השאלון : 2582

תנ"ך דתי

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה : שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה :
- בשאלון זה עליכם לענות על חמש שאלות בסך הכל (לכל שאלה – 20 נקודות).
נושא א – הגמול (פרקי איוב)	- (2x20) - 40 נקודות
נושא ב – דמויות מופת	
נושא ג – "ארבעה נביאים שהתנבאו באותו הפרק"	- (3x20) - 60 נקודות
נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן	
סך הכל	- 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : תנ"ך שלם בלי פירושים.
- ד. הוראות מיוחדות : קראו בעיון את הוראות הבחירה, וענו על פי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

בהצלחה!

בהצלחה!

נושא א – הגמול (פרקי איוב)

עליכם לענות על שתיים מן השאלות 1-3. (לכל שאלה 20 נקודות).

1. איוב פרק ה'

א. עיינו בפסוקים א'-ח'.

(1) איזו התנהגות של איוב אליפז מבקר בפסוקים א'-ב', ומה הוא מבקש לשנות בהתנהגות זו לפי

פסוק ח'?

(2) "כִּי לֹא יֵצֵא מֵעֶפֶר אֶן וּמִצְדָּמָה לֹא יִצְמַח עֵמֶל" (פסוק ו').

איזו תפיסה בנוגע לייסורים שבאו על איוב אליפז מביע בדבריו אלה?

(8 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ט'-י"ז.

בפסוק ט' אליפז מתאר את גדולת ה'. הסבירו כיצד תיאור זה מחזק את הטענה שבדבריו, וכתבו מהי

המסקנה שהוא מסיק בפסוק ט"ז מתיאור זה.

(7 נקודות)

ג. עיינו בפסוק י"ט.

מלבי"ם: "...לפעמים תבוא רעה על האדם והיא באמת לטובתו, להצילו על ידי זה מרעה יותר גדולה

אשר לא היה ניצל ממנה כלל, ולפעמים יבוא עליך שש צרות, רוצה לומר צרות הרבה ובשש

צרות אלה יצילך מן הצרה השביעית המסוכנת מאוד, עד שעל ידי זה לא יגע הצרה

השביעית...."

על פי המלבי"ם, הסבירו איך יתכן ש"תבוא רעה על האדם והיא באמת לטובתו".

(5 נקודות)

2. איוב פרק ו'

א. עיינו בפסוקים א'-ד'.

"על-כן דַּבְּרִי לְעוֹי" (פסוק ג').

(1) בעקבות מה "לעו" [התפרצו בחריפות] דברי איוב?

(2) כיצד הדימוי שבפסוק ד' מחזק את דבריו של איוב בפסוקים ב'-ג'? (7 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים ה'-י'.

(1) בפסוקים ה'-ו' שואל איוב שאלות רטוריות.

הסבירו מה איוב רוצה לבטא באמצעות השאלות שבפסוק ה', ומה הוא רוצה לבטא באמצעות

השאלות שבפסוק ו'.

(2) עיינו בפסוקים ח'-ט'.

על פי פסוקים אלה, מהי משאלתו של איוב? (8 נקודות)

ג. עיינו בפסוקים ט"ו-כ"א. בפסוקים אלה מובאים משל נחל האכזב והנמשל שלו.

"כִּי-עָתָה, הִיִּיתָם לֹא תִרְאוּ חַתָּת, וְתִירְאוּ" (פסוק כ"א).

רש"י: "כי עתה הייתם לוי' – הייתם נמשלים לאותו הנחל".

ראב"ע: "כי עתה הייתם לוי' – למקום [לה'], כאשר ראיתם החתת שהביא עלי ותיראו".

הסבירו את טענת איוב בפסוק כ"א, לפי כל אחד מן הפירושים. (5 נקודות)

3. איוב, פרק מ"ב

א. בפסוקים א'-ג' איוב משיב על המענה השני של ה'.

(1) מהי הטענה של איוב בפסוק ב'?

(2) מהי הטענה של איוב בפסוק ג'?

(8 נקודות)

ב. רש"י (לפסוק ז'): "כִּי לֹא דִבְרָתָם" – שהרי לא דיברתם אליי טענה נכונה כעבדי איוב, שהרי הוא לא

פשע בי כי אם על אשר אמר 'תם ורשע הוא מכלה' (ט', כ"ב) [...] ואם הוסיף לדבר – מפני קושי ייסורין

אשר כבדו וחזקו עליו דיבר, אבל אתם פשעתם על אשר הרשעתם אותו [...] והיה לכם לנחמו [...] ולא

די לאיוב בצרתו וייסוריו כי גם הוספתם פשע להקניטו".

(1) מהי הסנגוריה שה' מלמד על איוב?

(2) מהי טענתו של ה' נגד היחס של הרעים אל איוב?

(7 נקודות)

ג. "כִּי לֹא דִבְרָתָם אֱלִי נְכוֹנָה כְּעַבְדִּי אִיּוֹב" (פסוק ז').

מצודת דוד: "ועם שגם איוב לא דיבר נכונה, מכל מקום קראו 'עבדי', ואמרו רבותינו ז"ל: מכאן שאין

אדם נתפס על צערו, כי בעבור קושי הייסורין דיבר מה שדיבר".

על פי מצודת דוד, מהי הביקורת שאמר ה' על איוב? הביאו שתי דוגמאות מדברי איוב שמחזקות את

הביקורת שנאמרה עליו.

(5 נקודות)

עליך לענות על שלוש שאלות מנושאים ב'-ד' לבחירתך

נושא ב' – דמויות מופת

עליכם לענות על שלוש מן השאלות 4-9 (לכל שאלה 20 נקודות).

4. אלישע – מלכים ב', פרק ו'

א. (1) עיינו בפסוקים ח'-כ"ג.

מהי המילה המנחה בפסוקים אלו, ומה הקשר בין המילה המנחה לבין תפקידו של אלישע כנביא?

(2) עיינו במלכים ב', פרק ב', פסוקים ט'-י"ב.

על פי המילה המנחה שציננתם בסעיף הקודם, הסבירו במה באה לידי ביטוי יכולתו של אלישע

כנביא.

(7 נקודות).

ב. על פי פסוקים ט"ו-כ', אלישע פונה אל ה' שלוש פעמים.

הסבירו מהו התוכן של כל אחת מן הפניות, ומהי המטרה של כל אחת מהן.

(8 נקודות)

ג. עיינו בפסוקים כ'-כ"ג.

(1) על פי מה שלמדתם, מדוע חס הנביא על חיילי ארם?

(2) הסבירו מהו הלקח שהנביא מלמד את מלך ישראל בפסוק כ"ב, וכתבו מה למדו מלך ארם וחייליו

מכך.

(5 נקודות).

א. (1) "הדסה היא אסתר" (פרק ב', פסוק ז').

על פי פירוש שלמדתם, הסבירו את המשמעות של כל אחד מן השמות של אסתר.

(2) עיינו בפרק ב', פסוקים י"ט-ז'.

על פי פסוקים אלה, אסתר לא רצתה להיבחר למלכה. הביאו מן הפסוקים שתי הוכחות לכך.

(8 נקודות)

ב. (1) אסתר לא רצתה ללכת אל המלך ולבקש רחמים על עמה מכמה סיבות. ציינו שתיים מן הסיבות לכך.

(2) עיינו בפרק ב', פסוק כ' ובפרק ד', פסוקים ט"ו-י"ז.

הסבירו מה השינוי שהתרחש באישיות של אסתר לפי פסוקים אלה.

(7 נקודות)

ג. ר' חיים שמואלביץ: "ונבין על פי זה גם מעשה אסתר שציוותה להתענות ג' ימים רצופים ולעבור

על מצוות הפסח, ומרדכי עשה ככל אשר ציוותה עליו אסתר, ולכאורה תמוה, וכי אסתר הייתה גדולה

ממרדכי, ואם מן הדין היה להתענות, היה על מרדכי לצוות ולתקן זאת. אלא כמו שנתבאר

שאסתר – רגש אחריות של כלל ישראל פעם בקירבה, ועל ידו נתעלתה ונתגדלה יותר מכל החכמים

שבדורה, וכמו שאמרו 'ותלבש אסתר מלכות' – שלבשה רוח הקודש, ולכן ציוותה היא על הדבר".

(ר' חיים שמואלביץ, שיחות מוסר, תשל"א-תשל"ג, מאמר ט"ו, עמודים מ"ט-נ')

(1) לפי רק חיים שמואלביץ, מהו מקור הסמכות של אסתר בהחלטתה לקבוע צום בימי הפסח?

(2) מהו המסר שאפשר ללמוד מאסתר, על פי דבריו של ר' חיים שמואלביץ?

(5 נקודות)

נושא ג' – "ארבעה נביאים שהתנבאו באותו הפרק"

6. עמוס פרק ו'

- א. (1) עיינו בפסוקים א'-ב'.
אל פי עמוס פונה בפסוקים אלה, ולשם מה הוא מזכיר בדבריו ערים נכריות?
(2) עיינו בפסוקים ג'-ו'.
ציינו שתי בעיות בהתנהגות של העם לדברי עמוס. בססו את תשובתכם על לשון הפסוקים.
(8 נקודות)
- ב. פסוקים ז'-י"ד עוסקים בפורענות שתבוא על החוטאים.
(1) בפסוק ח' הנביא מדבר על הפורענות בלשון שבועה. הסבירו מדוע הוא נוקט לשון זו.
(2) על מי תבוא הפורענות המתוארת בפסוקים ז'-י"א, ועל מי תבוא הפורענות המתוארת בפסוקים י"ב-י"ז? כתבו בלשונכם פורענות אחת המתוארת בכל קבוצת פסוקים.
(7 נקודות)
- ג. עיינו בפסוק י"ב וישעיה, פרק א', פסוק ג'.
ציינו נקודת דמיון אחת בין תוכחת עמוס ובין תוכחת ישעיה. (5 נקודות)

7. מיכה

- א. עיינו בפרק ו', פסוקים א'-ה'.
(1) על פי פירוש שלמדתם, מי הם "ההרים" ו"הגבעות", ומדוע ה' פונה אליהם?
(2) אלו אירועים היסטוריים מוזכרים בפסוקים ומדוע הנביא מזכיר אותם?
(8 נקודות)
- ב. (1) עיינו בפרק ו', פסוקים ו'-ח'.
מה הם החטאים שעליהם ממוכיח הנביא את העם ומה משותף לחטאים אלה?
(2) עיינו ב**מלכים ב'**, פרק ט"ז, פסוקים א'-ו'.
הוכיחו כי אחד החטאים שציינתם בסעיף הקודם נעשה בימי הנביא מיכה.
(7 נקודות)
- ג. "וְהִצַּנֵּעַ לָכֶת עִם אֶל-לְהִידָּ" (מיכה, פרק ו', פסוק ח')
ראב"ע (לפסוק ח'): "והצנע לכת עם ה' לבדו, שתלך בדרכיו בתום לבב"
תלמוד בבלי, מסכת מכות: "והצנע לכת – זו הלווית המת והכנסת כלה".
(1) מה נדרש מהאדם על פי רא"ב ומה נדרש מהאדם על פי התלמוד?
(2) איזה משני הפירושים מתיישב עם דברי מיכה בתחילת פרק ו'? הסבירו תשובתכם.
(5 נקודות)

נושא ד' – פרשנות רש"י ורמב"ן

8. זרכו של רש"י בפרשנות

- א. (1) הסבירו מהו "פשט" ומהו "דרש" בפירושו של רש"י.
(2) הסבירו משמעות הביטוי "דָּבָר דבור על אופניו" בפירושו של רש"י.
(7 נקודות)
- ב. עיינו בבראשית פרק י"ב, פסוק ה' ובפירוש רש"י שלפניכם.
רש"י: "אשר עשו בחרן" - שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים, ושרה הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו. ופשוטו של מקרא עבדים ושפחות שקנו להם...".
(1) הסבירו מה משמעות המילה "עשו" על פי כל אחד מפירושו של רש"י.
(2) על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע לא הסתפק רש"י בפירוש פשט הפסוק והוסיף פירוש על דרך הדרש.
(8 נקודות)
- ג. עיינו ב**שמות** פרק ב', פסוקים י"א-י"ד.
רש"י (לפסוק י"ד): "ויירא משה" – כפשוטו. ומדרשו: דאג לו על שראה בישראל דילטורין [מלשינים].
אמר, מעתה שמא אינם ראויים להגאל".
ממה פחד משה על פי פשוטו של מקרא וממה הוא פחד על פי המדרש?
(5 נקודות)

א. רמב"ן (לפרק ט"ז, פסוקים ו' ו-ט'): :

פסוק ו': " וַתַּעֲנֶה שְׂרַי וַתְּבָרַח מִפְּנֵיהֶּ – חֲטָאָה אֲמָנוּ בְּעֵינֵי הַזֶּה, וְגַם אַבְרָהָם בְּהִנְיָחוֹ [את שרה] לַעֲשׂוֹת כֵּן [להגר]. וַיִּשְׁמַע ה' אֶל עֲוֹנֶיהָ וַנֶּתֶן לָהּ בֶּן שִׁיחִיָּה פֶּרֶא אָדָם לַעֲנוֹת זֶרַע אַבְרָהָם וְשֵׁרָה בְּכָל מִיָּנִי הָעֵינִי.".

פסוק ט': " וַיָּשׁוּבִי אֶל גְּבֻרְתִּי וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיהָ – צִוּוּהָ אוֹתָהּ לָשׁוּב וּלְקַבֵּל עָלֶיהָ מִמְּשַׁלֵּת גְּבֻרְתָּהּ, רִמּוֹז כִּי לֹא תִצָּא לְחוּפְשֵׁי מִמֶּנָּה, כִּי בְנֵי שֵׁרָה יִמְשְׁלוּ בְּזִרְעָה לַעֲוֹלָם [לעתיד לבוא]."

(1) לפי רמב"ן, מהו חטאה של שרה ומהו חטאו של אברהם?

(2) על פי כל אחד מפירושי רמב"ן, מה נגזר על צאצאיהם של אברהם ושרה?

(7 נקודות)

ב. רמב"ן (לפרק כ"ו, פסוק א'): :

" 'מִלְבַּד הָרַעֲב הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם' – [...] וְלִדְעָתִי נִכְלָל עוֹד בְּעֵנִין רִמּוֹזָה בְּעֵתִיד :

כִּי גְלוּת אַבְרָהָם אֶל מִצְרַיִם מִפְּנֵי הָרַעֲב, רִמּוֹז שִׁיגְלוֹ בְּנֵי שָׁם. וְלִכְתּוֹ [של אברהם] אֶל אֲבִימֶלֶךְ לֹא הָיָה גְלוּת, כִּי שָׁם הָיָה יוֹשֵׁב בְּרִצּוֹנוֹ. אֲבָל יִרְדּוֹתוֹ שֶׁל יִצְחָק שָׁם [אל אבימלך] מִפְּנֵי הָרַעֲב יִרְמּוֹז לְגְלוּת, כִּי גָלָה מִמְּקוֹמוֹ בְּעַל כּוֹרְחוֹ וְהִלָּךְ אֶל אֶרֶץ אַחֲרָת. וְהִינֵה הָיָה גְלוּתוֹ [של יצחק] מִמְּקוֹמוֹ אֶל אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים, שֶׁהִיא אֶרֶץ מִגּוּרֵי אֲבִיו. וִירְמּוֹז לְגְלוּת בָּבֶל, שֶׁהוּא מְקוֹם מִגּוּרֵי אֲבוֹתָם שֶׁהָיוּ בְּאוּר כְּשֵׁדִים."

(1) מהי הגלות הנרמזת במעשה של אברהם, ומהי הגלות הנרמזת במעשה של יצחק?

(2) מהו הנימוק של רמב"ן לקביעתו בנוגע לגלות הנרמזת במעשה של יצחק?

(8 נקודות)

ג. עיינו ב**במדבר**, פרק א', פסוק א', ב**במדבר**, פרק ט', פסוקים א'-ג', ובדברי רמב"ן שלפניכם :

רמב"ן (לבמדבר, פרק ט', פסוק א'): :

" 'בִּשְׁנָה הַשְּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן' – מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים אֵין מוֹקֵדֶם וּמֵאוּחֵר בְּתוֹרָה, וְטַעַם הָאֵיחּוּר הַזֶּה הִיָּה, כִּי כֹאשֶׁר בֶּא הַסֵּפֶר הַזֶּה הִרְבִּיעִי [ספר במדבר] לְהַזְכִּיר הַמִּצְוֹת שֶׁנִּצְטָווּ בַּמִּדְבָּר סִינִי לְשַׁעֲתָם, רָצָה לְהַשְׁלִים עֲנִיִּין אוֹהֵל מוֹעֵד וּתִיקוֹנוֹ כֹּל יְמֵי הַמִּדְבָּר [פרקים א'-ח'], וְהַזְכִּיר תַּחֲלִילָה הַדְּגָלִים [פרק ב'] וּמְקוֹם הָאוֹהֵל וּמַעֲמַד מִשְׁרָתוֹ וּתִיקוֹן הַמִּשְׁמְרוֹת לְמִשְׁאֹל לְכָל עֲבוֹדַת הָאוֹהֵל, וְהַזְכִּיר קוֹרְבָנוֹת הַנִּשְׂאִיִּם [פרק ז'] [...] וְהַשְׁלִים [את העניין] קוֹרְבָנוֹת בַּחֲנוּכַת הַמִּזְבֵּחַ [...] וְאַחֵר כֵּךְ שֶׁם לְהַזְכִּיר אֶזְהָרָה שֶׁהַזְּהִיר אוֹתָם שֶׁלֹּא יִשְׁכַּחוּ מִצְוֹת הַפֶּסַח [פרק ט']."

על פי רמב"ן, הסבירו מדוע התורה פותחת את ספר במדבר בהתרחשות שארעה לאחר

התרחשות שמתוארת בפרק ט' של הספר.

(5 נקודות)

בהצלחה!